

Kis Rebeka

joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ Elméleti-történeti Tagozatának tagja

Észrevételek az élethez való jogról: az abortusz szabályozásának összehasonlító jogi elemzése

I. Bevezetés

Kevés olyan megosztó kérdés létezik társadalmunkban, mint a művi terhességmegszakítás (a továbbiakban: abortusz). Ennek számos oka van, hiszen a terhesség mesterséges úton történő megszakítása egyszerre érinti az emberi élethez, a döntési autonómiához, valamint az emberi méltósághoz (különös tekintettel a magzat életére) fűződő, alapvető emberi jogainkat.¹ Megjegyezném továbbá, hogy habár a témakör a jogtudományt és a politikai gondolkodást is erősen megosztja, nem lehet elmenni amellett, hogy jelen témakörben nem csupán jogi, vagy egy politikai eszméről van szó, hanem a társadalom erkölcsi és vallási alapértékei is hangsúlyos szerepet kapnak. Az abortuszról folytatott vita számos kérdést vet fel. Többek között a vita szorosan összefonódik azzal, hogy az ember önmagát és az élethez való viszonyát hol értelmezi: hol kezdődik az emberi élet? Ki rendelkezhet az emberi test felett? Az államnak lehet-e szerepe egy ilyen döntés meghozatalában? Ha igen, akkor ez a döntési jogköre meddig terjed? Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy ezekre a kérdésekre nincs univerzális válasz. Tanulmányomban nem kívánok állást foglalni az abortusz megengedhetőségéről, vagy tiltásáról, jelen dolgozatom célja egy összehasonlító elemzés elvégzése, amellyel képet kaphatunk a művi terhességmegszakítás hazai szabályozásáról összehasonlítva két, kevésbé megengedő európai jogrendszerrel

Meglátásom szerint az abortusz kérdésének szabályozása nem csupán világ-, hanem európai szinten sem egységes. Az abortuszhoz fűződő viszony rendkívül sokféle lehet még akár egy kontinensen belül is. Ha csak Európát vesszük példának, egyes országok kifejezetten liberális, míg mások igencsak szigorú megközelítést alkalmaznak. E sokszínűség nem csak a különböző jogrendszerekből, hanem a történeti, vallási és társadalmi hagyományok eltérő alakulásából fakad. Véleményem szerint a jelen összehasonlító elemzés segíthet bemutatni a szabályozásra jellemző, Európa szinten is megjelenő pluralizmust.

Figyelemmel arra, hogy a kérdéskör nem csupán jogi elemeket ölel fel, szükségesnek vélem tanulmányomban a történeti előzményeket is bemutatni, hogy megérthessük a jelen jogi és politikai gondolkodásának előzményeit. Ezt követően szeretném bemutatni a hazai jogi szabályozást; majd

¹ Nagy Beáta Magda: A terhességmegszakítás jogi szabályozása és az abortuszstigma. Fundamentum 2023/4. sz. 47. o.

nemzetközi kitekintésként két másik európai uniós tagállam, Málta és Lengyelország helyzetét. Célom, hogy rávilágítsak azokra a közös pontokra, vagy adott esetben eltérésekre, amelyek nem csak a jogrendszerek különbözőségéből, hanem a mögöttük húzódó társadalmi és etikai felfogásokból is fakadnak.

II. Történeti kitekintés

A művi terhességmegszakítás hosszú múltra tekint vissza. Azonban érdemes kiemelni, hogy az antik világ abortuszhoz való hozzáállása nem esik olyan távol jelen világunktól. Akárcsak napjainkban, az ókorban is három álláspont létezett.

Hippokratész² – a kor legkiválóbb orvosa –akként vélekedett, hogy a mesterséges terhességmegszakítás becsstelen annak okán, hogy a magzat halála erőszakkal következik be. Egyetlen esetben tartotta elfogadhatónak az abortuszt: ha a magzat édesanyjának életét veszélyezteti a terhesség bármilyen okból. Ez lehet akár az, hogy a magzat már eleve halott, vagy hogy az anya egészségügyi okokból képtelen kihordani a magzatot.

Az ókori görög filozófus, Platón³ teljesen másként közelíti meg az abortuszt, mint Hippokratész. Platón szerint a terhességmegszakítás egy természetes folyamat bizonyos esetekben. Így kihangsúlyozta például azt, hogy ha egy férfi nőrokonával (anyjával, unokájával, vagy gyermekével) folytat szexuális kapcsolatot, amely eredményeként megfogant a magzat, a gyermeket nem szabad megszülnie az édesanyjának.⁴

„...hogy a férfiak szabadon azzal keljenek egybe, akivel akarnak, csak leányukkal, anyjukkal, leányaik leányával és az anyjuknál korosabb nőkkel ne; a nők is szabadon, csak fiukkal, apjukkal és ezek őseivel és leszármazottaival ne, és mindenkor a lelkükre kötjük, hogyha tilalom ellenére mégis így foganna magzat, azt ne hagyják világra jönni.....”⁵

Meglátásom szerint Platón álláspontja sokkal megengedőbb Hippokratésznál, hiszen nem beszél az abortusz erőszakos, veszélyes mivoltáról, sőt, az idézett forrásszöveg alapján bizonyos esetekben egyfajta kötelezettségként tekint rá.

Platón abortuszfelfogásához hasonlóan közelíti meg a kérdéskört Arisztotelész⁶ is. A görög filozófus Politika című művében a „korcsszülöttek” kifejezést használja.

² Kr. e. 460-Kr. e. 377.

³ Kr. e. 427-Kr. e. 347.

⁴ Gradwohl Edina: Az abortusz megítélése az antik világban. Művelődés- Tudomány- és Orvostörténeti Folyóirat 2015/11. (6. évf.) 3. o.

⁵ Platón: Az Állam. <https://mek.oszk.hu/03600/03629/03629.pdf> (2025.11.06.) 126. o.

⁶ Kr.e.384-Kr.e.322

„Az újszülöttek kiteréséről vagy fölneveléséről pedig úgy intézkedjék a törvény, hogy semmiféle korcsszülöttet nem szabad fölnevelni....ha pedig valahol ennek ellenére mégis fogamzik gyermek: mielőtt érzés és élet kél benne, el kell hajtani a magzatot; hogy ez megengedhető-e vagy nem, csak az döntheti el, van-e a magzatban érzés és élet...”⁷

Arisztotelész álláspontja szerint, a „korcsszülött” gyermek kitétele, elhagyása morálisan megengedhető volt. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy ezek csupán morális kötelezettségek, a korabeli törvények nem rendelkeztek ilyenről. Az abortusz kérdésével kapcsolatos álláspontját is expressis verbis kifejti: ha megfogant a „korcsszülött” gyermek, de még nem mozog („élet kél benne”), az abortusz szintén kötelesség. Az abortuszt attól teszi függővé, hogy a gyermek él-e, mozog-e, vagy sem.⁸ Meglátásom szerint ez a megkülönböztetés elég problémás, hiszen napjainkban sem sikerült egy egységes szemléletmódot kialakítani arra vonatkozóan, hogy mikortól számítjuk az emberélet kezdetét.

A korai keresztény filozófusok és írók az előbbiekkal szemben abszolút elutasító álláspontot képviseltek. Úgy gondolták, hogy a fogantatás pillanatában már van szó emberi életről, amelynek kioltása bűn, ezáltal tilos.⁹ A Kr. u. 1-2. századi Római Birodalomban a jogalkotó az orvosokra váró, abortusz esetén alkalmazandó, meglehetősen szigorú szankciókat Iuvenalis¹⁰ nézeteire alapította, aki a magzatokat „*homines in ventre*”-nek nevezte, akiket elpusztítani bűn.¹¹

Az ókorban törvényi szinten azonban az abortusz szabályozása, tiltása nem jelent meg egészen Caracalla¹² koráig. Azonban tévedés azt gondolni, hogy az ezt követő törvényi szabályozások kifejezetten a magzat védelmére irányultak. Az abortusz kizárólag abban az esetben volt tiltott, ha az a gyermek édesapja beleegyezése vagy akarata ellenére történt. Tehát a bűncselekmény nem a gyermek életének kioltása, hanem az apa szülői jogainak korlátozása volt. Ez a szemléletmód tükröződik vissza Iustinianus¹³ törvénykönyvében is.¹⁴ A magzatukat férjük beleegyezése nélkül elhajtó nők büntetése száműzetés volt, amelyet valamely provinciában kellett tölteniük.

A fentiek alapján elmondható, hogy az abortusz kérdésének megítélése már az ókorban is rendkívül szerteágazó volt. Látható, hogy a korabeli filozófusok, írók, orvosok felvetették ugyan, hogy a magzat megölése bűn bizonyos esetekben, azonban a törvényi szabályozás csak sokkal később alakult ki. Sőt, ezek a törvények sem a magzat érdekeit, védelmét tartották szem előtt,

⁷ Arisztotelész: Politika. <https://mek.oszk.hu/04900/04966/04966.pdf> (2025.11.06.)

⁸ Gradwohl: i. m. 4. o.

⁹ Gradwohl: i. m. 4. o.

¹⁰ Kr. u. 50/60-130.

¹¹ D. Horváth Vanessza-Móczy Korina: Az orvos jogállása az ókori Rómában. In: Kappel Gergely-Kis Kelemen Bence-Pozsárkó András (szerk.) Az egészségügy és a jog kapcsolata. Pécs, 2020. 37-38. o.

¹² Kr. u. 188-217.

¹³ Kr. u. 483-565.

¹⁴ D. 47, 11, 4.

hanem csupán az édesapa beleegyezése, tudomása nélküli abortuszt tiltották. Összegezve, a magzat életét a korabeli törvények nem védték.¹⁵

II.1. A magyar szabályozás történeti előzményei

Figyelemmel arra, hogy a dolgozatomban szeretném bemutatni a művi terhességmegszakításra vonatkozó magyar szabályozást, úgy gondolom, hogy érdemes előbb megvizsgálni a szabályozás létrejöttének történeti háttérét is, elsősorban büntetőjogi aspektusból (arra tekintettel, hogy a korabeli törvények a büntetőjog eszközrendszerét alkalmazták).

A vizsgálat kiindulópontja Werbőczy István Hármaskönyve (ismertebb nevén: Tripartitum), amely a középkori magyar joganyagot összefoglalva évszázadokig meghatározta hazánk joganyagát. A Hármaskönyv a magzat védelme mellett szólt, főbenjáró bűnként kezelte a művi magzatelhajtást: „Mindazáltal tudnunk kell, hogy az asszonyok és nők ellen is abban az esetben, ha közülök valamelyik a férjét vagy szülőjét avagy saját magzatait gonoszul megöli vagy megöleti (mivelhogy ez hűtlenség vétkének számába esik) épen mint a férfiak ellen, főbenjáró ítéletet kell hozni és kimondani.”¹⁶ Önmagában az előbb hivatkozott szakasz nem feltétlenül jelenti az abortusz tilalmát, ehhez érdemes megvizsgálni a szokásjoggyűjtemény további rendelkezéseit is. A második rész 62. cím 2. §-a így fogalmaz: „...Fogamzottaknak hívjuk a férj és feleség törvényes elhalásából az anya méhében nemzetteteket, a kik azonban még meg nem születtek. Ezeknek természetük mivoltához képest a fogamzás idejétől, - a mit a szülés mutat ki - a megszületett és élő fiakkal egyenlő joguk van.”¹⁷ Ez alapján egyértelmű, hogy a magzatra a korabeli jog, mint egy létező, élő, jogokkal felruházott személyre tekint, akinek a megölése esetén az édesanya ellen főbenjáró ítéletet kell hozni.¹⁸

A magyar jogtudomány első büntetőjogi kódexe, a Csemegi-kódex, azaz az 1878. évi. V. törvénycikk a XVIII. fejezetben szabályozta a magzatelhajtást. A bűncselekményt elkövető nőkre házasságon kívül született gyermek esetén két, ellenkező esetben három év börtön várt.¹⁹ Jól látható tehát, hogy a magyar jog még a Csemegi-kódex időszakában, azaz a 19. században is az abortusz abszolút tilalma mellett foglalt állást. Ennek ellenére azonban a gyakorlatban előfordultak olyan esetek, amikor az anya élete csak a gyermek megölése folytán volt megmenthető. Ehhez az esethez kapcsolódik a magyar abortusztilalom „korlátozása” is, hiszen az 1843. évi büntetőtörvény javaslat 138. §-a kivételt fogalmazott meg az általános tilalom alól: „Midőn valaki mint orvos, sebész vagy szülész,

¹⁵ Gradwohl: i. m. 8-10. o.

¹⁶ Tripartitum, második rész 43. cím: A főbenjáró ítélet miben különbözik a fejeváltság ítéletétől? 5. §.

¹⁷ Tripartitum, második rész 62. cím: Miképen örökölnek az apának elítélése előtt és után született fiai az apai fekvő jóságokban? 2. §.

¹⁸ Csebes András: Vázlat az abortuszok magyarországi szabályozásának történeti alakulásához. *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium*. Tomus 26. 2023/2. 112-114. o.

¹⁹ 1878. évi V. törvénycikk. 285. §.

az orvosi szabályok által meghatározott körülmények között valamely gyermeket azért, hogy az anyának veszélyben forró életét megmenthesse, az anya méhében megöl.”

A 20. század első felében a Csemegi-kódex által is elismert abortusztilalom megmaradt, azonban a II. világháború utáni események, így az országon is átvonuló vörös hadsereg által elkövetett tömeges nemi erőszak hullám miatt indokolt volt a tilalom felfüggesztése. Az abortusz liberalizálására a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 1047/1956. (VI.3.) számú határozatával került sor, amely akként rendelkezett, hogy a terhességmegszakítást engedélyhez kell kötni és meghatározta, hogy hol hajtható végre, milyen módon. Azonban nem bűncselekményként szabályozta az abortuszt. Ez volt az a pont a magyar történelemben, amikor elsőként feloldásra került az abszolút abortusz tilalom.²⁰

III. Hatályos magyar szabályozás

A 2012. január 1. napján hatályba lépett Alaptörvényünk szerint: *„Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”*²¹ Ez a rendelkezés az állam életvédelmi feladatát határozza meg, amelybe beletartozik a magzat is fogantatástól kezdve. Jelenleg Magyarországon az abortusz nem tiltott, azonban annak elvégzése jogi keretek közé van szorítva. A jogi háttér a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény, valamint a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény végrehajtásáról szóló 32/1992. (XII.23.) NM rendelet (a továbbiakban: 32/1992. (XII.23.) NM rendelet) biztosítják.

Jelenleg Magyarországon az abortusz kizárólag jogszabályban meghatározott időkereten belül végezhető, amely főszabály szerint a terhesség 12. hetéig engedélyezett az alábbi esetekben: ha az állapotos nő egészsége súlyosan veszélyeztetett és ez indokolja a terhességmegszakítást (ebben az esetben két szakorvos megegyező szakvéleménye szükséges az eljárás lefolytatásához), ha orvosilag valószínűsíthető, hogy a magzatnál súlyos fogyatékosság, vagy egy károsodás áll fenn (ebben az esetben szintén két szakorvos megegyező szakvéleménye szükséges, akik a genetikai tanácsadó, a prénatális diagnosztikai központ, illetve az illetékes országos intézet által kijelölt szülészeti-nőgyógyászati osztály orvosai közül kerülnek ki). A terhesség megszakítása szintén lehetséges a 12. hétig, ha az állapotos nő bűncselekmény áldozata lett, és a terhesség a bűncselekmény következménye (ebben az esetben az abortusz elvégzéséhez be kell mutatni a Családvédelmi Szolgálat részére a nyomozóhatóság által kiállított igazolást, amely a bűncselekmény megtörténtét, vagy annak megalapozott gyanúját igazolja. A főszabály alá tartozik még a terhesség megszakítása

²⁰ Csehes: i. m. 120-122. o.

²¹ Magyarország Alaptörvénye II. cikk.

az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén is. A törvény úgy fogalmaz, hogy „*Súlyos válsághelyzet az, amely testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz.*”²²

A terhességmegszakítás feltétele ebben az esetben az, hogy az érintett a Családvédelmi Szolgálatnál két alkalommal kötelező tanácsadáson vesz részt, amelyek között legalább 3 nap várakozási idő telik el. A 12. hét után az előbbi esetekben nem lehetséges a terhességmegszakítás. A törvény azonban tesz kivételt e főszabály alól: bizonyos esetekben a terhesség a 18. hétig is megszakítható, például ha az érintett nő cselekvőképtelen, vagy korlátozottan cselekvőképese, illetve, ha a terhesség észlelése önhibáján kívül maradt el. A 20. hétig, illetve, ha az eljárás elhúzódik a 24. hétig, engedélyezett az abortusz abban az esetben, ha a magzat genetikai, vagy teratológiai rendellenességének valószínűsége legalább 50%. Kivételes esetben az abortusz bármely időpontban elvégezhető, amennyiben az anya élete veszélybe kerül.²³

A büntetőjogi szabályozás hazánkban is jelen van, hiszen az engedély nélküli terhességmegszakítás bűncselekménynek minősül, amelyet a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény szankcionál az alábbiak szerint: „*Aki más magzatát elhajtja, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a magzatelhajtást üzletszerűen, az állapotos nő beleegyezése nélkül vagy súlyos testi sérülést vagy életveszélyt okozva követik el. A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a magzatelhajtás az állapotos nő halálát okozza. Az a nő, aki magzatát elhajtja vagy elhajtatja, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*”²⁴

Hazánkban terhességmegszakítás esetén nincs szükség arra, hogy az érintett kifejezetten megindokolja, hogy miért kívánja megszakítani a terhességet, azonban két kötelező tanácsadáson kell részt vennie, amelyek közül az első a gyermek megtartására irányul.²⁵ A kötelező tanácsadáson túl, 2022. szeptember 15. napjától kezdve a terhességet megszakítani kívánó nőknek be kell mutatnia egy olyan orvosi leletet, amely rögzíti, hogy az állapotos nő számára az egészségügyi szolgáltató az életfunkciók működésére utaló tényezőt (így a szívhangot például) egyértelműen azonosítható módon bemutatta.²⁶ A „szívhangrendelet” (29/2022. (IX. 12.) BM rendelet) hatályba lépése vegyes reakciókat váltott ki a társadalomból. Habár a jogalkotó nem vezetett be ezzel abortusztilalmat, vagy korlátozta az abortuszhoz való hozzáférést, kétségtelen, hogy az eljárást

²² A magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény 5. § (2).

²³ A magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény 6-7. §

²⁴ A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 163. § (1)-(4).

²⁵ *Grebelyné Kiss Evelin*: Az abortusz törvényi szabályozása és megítélése napjainkban. Valóság 2018 május LXI. évfolyam/5. szám 1-3. o.

²⁶ A szívhang meghallgatásához kötik az abortusz elvégzését. <https://hu.euronews.com/2022/09/13/a-szivhang-meghallgatashoz-kotik-az-abortionusz-elvegzeset> (2025.11.07.)

bonyolította, ezzel is hozzájárulva – közvetett módon – a terhességmegszakítások számának csökkenéséhez.²⁷

Megállapítható, hogy egyébként sem a magyar, sem pedig az európai uniós jogi gyakorlat nem ismeri el az abortuszhoz való jogot, mint önálló alapjogot, azonban mindkettő elismeri a nők magánélethez való jogát, önrendelkezési szabadságát, továbbá azt, hogy az abortusz jogi szabályozása szükségszerűen beavatkozást jelent e jogok gyakorlásába. Az európai alapjogi minimumot a nők reprodukciós jogainak – és ezen keresztül az abortuszhoz való hozzáférés lehetőségének – biztosítása jelöli ki.

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: Egyezmény) alapján kialakított bírósági gyakorlat szerint az abortuszhoz való hozzáférés korlátozása az Egyezmény 8. cikkében rögzített, magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog körébe tartozik. Ezt az indokolja, hogy ugyan a 8. cikk nem értelmezhető akként, hogy kifejezetten garantálja az abortuszhoz való jogot, annak teljes tilalma sértheti a magánélet tiszteletben tartásához való jogot, ezáltal az Egyezmény 8. cikkének védelmi körébe esik.²⁸ Meglátásom szerint a magyar abortuszszabályozás a magzati élet védelmét helyezi középpontba (ez az Alaptörvény II. cikkéből is kiderülhet), ugyanakkor meghatározott körülmények és feltételek fennállása esetén lehetőséget biztosít a terhesség megszakítására. Amint azt a fentiekben is kifejtettem, a terhesség megszakítása főszabály szerint a 12. hétig engedélyezett, kivételes esetekben – például ha a nő egészsége súlyosan veszélybe kerül, a magzatnál súlyos egészségügyi rendellenesség áll fenn, vagy ha a terhesség bűncselekmény következménye – a beavatkozás későbbi időpontban is elvégezhető. Összegezve véleményem szerint a jogalkotó így próbál egyensúlyt teremteni a magzati élet védelme és az ember önrendelkezési jogának biztosítása között. A szabályozásra tehát semmiképpen sem lehet azt mondani, hogy tiltó, hanem inkább akként jellemezném, hogy a magyar szabályozás egyfajta feltételekhez kötött, köztes megoldást képvisel a magzat és az édesanya jogainak és érdekeinek védelme között.

IV. Nemzetközi kitekintés

A fentiekben láthattuk, hogy a magyar szabályozás a megengedőbbek közé tartozik, azonban ez nincs minden európai államban így. Jelen fejezetben szeretném két, konzervatívabb szemléletű állam abortuszpolitikáját bemutatni, Lengyelországot és Máltát.

IV.1. Lengyelország

²⁷ Tóth Boglárka: Az abortusz és különösen a 2022-ben bevezetett abortusz rendelet egyes alkotmányos kérdései. KRE_DIT 2025/1. <https://www.kre-dit.hu/tanulmanyok/toth-boglarka-az-abortusz-es-kulonosen-a-2022-ben-bevezetett-abortusz-rendelet-egyes-alkotmanyos-kerdesei/> (2025.11.07.)

²⁸ Somody Bernadette - Vissy Beatrix: Alapjogi szempontok az abortuszszabályozás változásához. Jogtudományi Közlöny 2023/9., 377-386. o.

Lengyelországban a művi terhességmegszakításra vonatkozó, második háború előtti szabályozás kifejezetten liberálisnak számított a kor Európájában, hiszen engedélyezte az abortuszt orvosi okokra hivatkozva, továbbá akkor is, ha a terhesség bűncselekmény következménye volt. Az első korlátozást 1950-ben vezették be az Orvosi Szakmáról szóló törvénnyel,²⁹ amely az abortuszt megelőzően dokumentációs kötelezettségeket írt elő. A szabályozás azonban ennek ellenére is megengedő volt, figyelemmel arra, hogy az 1956-ban bevezetett új jogi keretrendszer továbbra is engedélyezte az abortuszt a korábban kifejtett okok alapján, továbbá új indokként törvénybe foglalták az állapotos nő „nehéz életkörülményeit” is – idővel aztán a „nehéz életkörülmények” igazolásának követelménye is megszűnt, és gyakorlatilag bárki részére elérhetővé vált az abortusz (a törvény 1993-ig volt hatályban). Az előzmények ismeretében felmerülhet a kérdés, hogy a gyakorlatilag teljesen megengedő szabályozás mikor és miért vált Európa egyik legszigorúbb szabályozásává. Itt kell megemlítenem a posztkommunista időszakot, hiszen ebben az időszakban Lengyelország – akárcsak a legtöbb posztkommunista állam – még nem rendelkezett új, demokratikus alkotmánnyal, amely szabályozta volna a terhességmegszakítás kérdését. A társadalomban széles körben vélték úgy, hogy az abortusz kérdésének rendezése előrejelzi majd az ország világnézetét és identitását.

Végül 1993. január 7. napján fogadták el az abortuszt szabályozó jogszabályt, amely máig is hatályban van: a Családtervezésről, az Emberi Magzat Védelméről és a Terhességmegszakítás Megengedhetőségének Feltételeiről szóló törvényt. A szabályozás rendkívül megosztó volt a lengyel politikai életben. A baloldali pártok azért bírálták, mert a törvényt a Katolikus Egyház világnézetének elismeréseként értelmezték, míg az egyházhoz közel álló erők csak félmegoldásként tekintettek rá. Az „abortuszkompromisszum”-ként is emlegetett törvény hatályba lépése széleskörű társadalmi vitát váltott ki. A törvény alapján a terhesség megszakítása az életkörülményekre hivatkozva nem volt lehetséges. A korábbi, háború előtti esetkörök – így a nő életének vagy egészségének veszélyeztetettsége, illetve a bűncselekményből következő terhesség mellé egy új kategória is bekerül: a magzat „súlyos és visszafordíthatatlan” rendellenessége. Az „abortuszkompromisszum” módosítására később 1997-ben is sor került, kizárták az abortusz lehetőségét minden olyan esetben, amikor nem áll fenn életveszély (azaz az anya élete nem volt veszélyeztetve), bűncselekményből eredő terhesség vagy súlyos magzati rendellenesség. A törvény gyakorlati érvényesítése azonban nem volt problémamentes: a jogszerű abortuszhoz is nehéz volt a hozzáférés a hosszadalmas eljárások miatt.

²⁹ Act on the Medical Profession.

Mindezek ellenére a törvény továbbra is hatályban maradt.³⁰ Az abortusztörvény szigorítására 2020-ban került sor, amikor a lengyel alkotmánybíróság alkotmányellenesnek minősítette a művi terhességmegszakítást károsodott vagy fogyatékos embriók esetében. Ez azt jelenti, hogy a lengyel nők kizárólag akkor kérhetik a terhességmegszakítást, ha nemi erőszak áldozataként a terhesség a bűncselekmény következménye, vagy vérfertőző kapcsolat eredményeként alakult ki a terhesség, vagy ha az édesanya életét vagy egészségét súlyosan veszélyezteti a terhesség.³¹

Múlt évben az ENSZ nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés felszámolásával foglalkozó bizottsága (CEDAW) arra a következtetésre jutott, hogy az abortuszhoz való hozzájutásban való segítségnyújtás kriminalizálása, a szűk körű rendelkezésre álló indokok és a szolgáltatások hozzáférhetőségének ellehetetlenülése miatt Lengyelországban a nők többsége számára a nincs lehetőség a biztonságos és legális abortuszhoz való hozzáféréshez.³²

IV.2. Málta

Az Európai Unió tagállamai közül Málta szabályozza a legszigorúbban a művi terhességmegszakítást. A 2023-as reform előtt Málta volt egyetlen olyan ország az unióban, ahol az abortusz minden esetben tiltott volt, azaz nem volt kivétel a magzat betegsége, nemi erőszak, vérfertőzés vagy az anya életét fenyegető veszély esetén. A jogszabályok felelőssé tették nem csupán az anyát, aki elveteti gyermekét, hanem azt is, aki ebben segítséget nyújt. Aki abortuszt hajt végre, vagy abban közreműködik, 18 hónaptól 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Az orvosok és egészségügyi dolgozók, akik abortuszt végeznek, akár négy évig terjedő börtönbüntetést is kaphatnak, illetve örökre eltilthatják őket a foglalkozás gyakorlásától.

Az abortuszt tiltó törvények az 1850-es évekre vezethetőek vissza, azt a szemléletet tükrözik. Ez éles ellentétben áll a legtöbb európai ország gyakorlatával, így például hazánkkal is, ahol az abortusz a terhesség első 12 hetében engedélyezett.³³ A máltai Büntető Törvénykönyv 241. cikk (1)-(2) bekezdése kimondja, hogy *„Aki bármilyen étel, ital, gyógyszer, erőszak vagy bármely más mód alkalmazásával bármely terhes nőnél vetélést idéz elő – akár a nő beleegyezésével, akár anélkül –, 18 hónaptól 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ugyanez a büntetés jár annak a nőnek is, aki saját magzatát elveteti,*

³⁰ Abortion Law and Human Rights in Poland: The Closing of the Jurisprudential Horizon <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9079218/> (2025.11.08.)

³¹ Alkotmányellenessé nyilvánították a beteg magzatok abortuszát Lengyelországban https://hvg.hu/vilag/20201022_Alkotmanyellenes lett_a_fogyatekos_magzat_abortusza_Lengyelorszagban (2025.11.08.)

³² Poland violated women's rights by unduly restricting access to abortion, UN committee finds <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/08/poland-violated-womens-rights-unduly-restricting-access-abortion-un> (2025.11.08.)

³³ Malta's Abortion Law <https://www.doctorsforchoice.mt/abortion-law> (2025.11.08.)

vagy beleegyezik olyan eszközök alkalmazásába, amelyek a vetélést előidéznek.” Ezek a jogszabályok már a 19. század óta hatályban vannak. 2023 júniusában azonban – első alkalommal Málta történelmében – a parlament elfogadott egy új törvényt, amely az abortusztilalom alól két kivételt vezetett be: nem bűncselekmény az abortusz, ha a terhesség megszakítása vagy a magzat károsodása olyan orvosi beavatkozás következménye, amelyet a terhes nő életének megmentése vagy egészségének védelme érdekében hajtanak végre, amikor az orvosi komplikáció közvetlen életveszélyt vagy súlyos, halálhoz vezető egészségi kockázatot jelent.³⁴

V. Összegzés

Meglátásom szerint az általam vizsgált három jogszabályrendszer közül hazánkban a legmegengedőbb az abortuszt érintő szabályozás. Arra a kérdésre, hogy ez helyes-e, nem lehet univerzális választ adni. Egy azonban biztos: abortusz mindig volt és lesz is a tilalom ellenére. Erre Málta nagyon jó példa, hiszen ugyan az országban a terhességmegszakítás illegális, ez nem akadályozza meg a nőket abban, hogy külföldre utazzanak és ott vegyenek igénybe orvosi ellátást. A statisztikák azt mutatják, hogy az abortusz aránya hasonló azokban az országokban, ahol az eljárás szigorúan korlátozott, mint azokban, ahol széles körben legális.³⁵ Mindez rávilágít arra, hogy önmagában a szigorú jogi szabályozás nem feltétlenül alkalmas az abortusz visszaszorítására, legfeljebb a biztonságos, steril terhességmegszakítás lehetőségétől fosztja meg az érintetteket. A probléma gyökerét sokkal inkább társadalmi vagy gazdasági tényezőkben kell keresni.

³⁴ Abortion and methods of reproductive planning: the views of Malta's medical doctor cohort <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7888034/> (2025.11.08.)

³⁵ Malta's Abortion Law <https://www.doctorsforchoice.mt/abortion-law> (2025.11.09.)